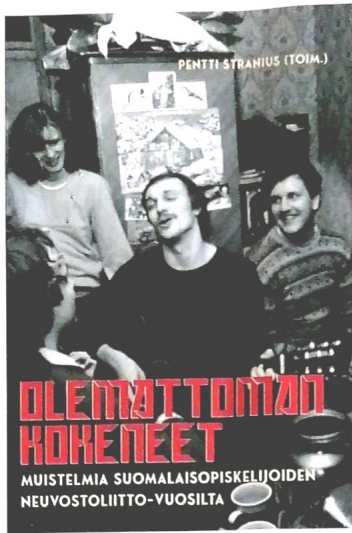

Pentti Stranius:
Olemattoman
kokeneet,
272 s.,
Kirjokansi Oy,
2024.

Kiinnostavaa muistitietoa

Pentti Stranius on valinnut kirjaansa Olemattoman kokeneet tärkeän aiheen: Neuvostoliitossa opiskelleiden muistot. Kuten kirja kertoo, heitä on ollut tuhansia. Maa on vaikuttanut nuoriin monin tavoin.

TEKSTI VIRVE OBOLGOGIANI KUVAT KIRJAN KUVITUS/HAASTATELTUJEN KOTIALBUMIT

Esipuheessa on perusteellisesti selvitetty kirjan tavoitetta ja keruuta, osin jopa toistaen samaa, mikä hieman latistaa kiinnostusta. Mutta jo prologin alku sytyttää ymmärtämään, mikä merkitys opinnoilla Neuvostoliitossa oli. Varsinkin pieniltä paikkakunnilta lähteneille vähävaraisille nuorille se saattoi olla ainoa tie koulutukseen. Monella oli vasemmisto- tai työläisperhetausta, mikä helpotti lähtöpäätöstä sosialismin ihmemaahan.

Prologiin Stranius on valinnut ensimmäisen kertojan eli Jorma Yli-Läntän koskettavan tarinan. Kirjan teemat toistuvat jokaisen haastattelun kohdalla: miksi nuori lähti opiskelemaan Neuvostoliittoon, millaista oli opiskelu, asuminen ja arki sekä paluu Suomeen.

Neuvostoliitto nuorten kouluttajana

Kirjan esipuheessa Stranius korjaa yleisen luulon, että suurin osa olisi käynyt ns. puoluekouluu. Hän toteaa, että vähintäänkin 90 % suomalaisista valmistui tavallisista ammatillisista oppilaitoksista, arvostetuista korkeakouluista, instituuteista ja yliopistoista. Kirja korostaa, että nuoret kokivat koulutuksen korkeatasoisena. Yleissivistyskin lisääntyi. Ilmapiiri oli kansainvälinen, kehityksimaista oli paljon opiskelijoita. Stranius kirjoittaa: "Erilaisten kulttuurien tuntemus lisääntyi opiskeluaikana valtavasti ja myös monet ennakkoluulot katosivat suvaitsevaisuuden lisääntyessä."

Palattuaan Suomeen haastatellut näyttävät työllistyneen kiinnostaviin paikkoihin, saaneen arvostusta työsäään. Venäjän kielen taidosta on ollut

*Erilaisten
kulttuurien
tuntemus lisääntyi
opiskeluaikana
valtavasti ja
myös monet
ennakkoluulot
katosivat
suvaitsevaisuuden
lisääntyessä.*

Elokuu 1979. Opiskelijajoukko oli kansainvälistä ja vapaa-ajalla riitti ystäviä.

hyötyä niillekin, jotka eivät ole löytäneet oman alan töitä. Ennakkoluulojakin on ollut. Lääkäriksi valmistunut **Liisa Taskinen** ei tunne niitä kokeensa, vaan kertoo työtä riittäneen aina. Hän aloitti Kotkan keskussairaалassa lokakuussa 1979 ja joulun alla johtava lääkäri sanoi: "...kyllä ne on ihan lääkärin sinusta siellä Neuvostoliitossa tehny!"

Arjen kuvaukset

Arjen olojen alkeellisuus saattoi olla järkytys. Sopeutumista vaativat asuntoloiden ahtaus, hygieniolot, ruoan hankinta. **Soili Lehto-Kylmänen** kuvaa: "1970-luvun puolivälin tienoilla elintarviketilanne oli pahimmillaan ja usein ostoskieroksen ainut herkullinen syötävä oli Kiovan kakku (Kievskij tort), jota parempaa täytekkä en ole sen koommin saanut." Edullinen ruoka ja

kulttuuri olivat positiivisia yllätyksiä. Byrokratia, opiskelujen autoritäärisyys aiheuttivat omat haasteensa.

Oma tausta saattoi vaikuttaa sopeutumiseen, kuten elokuva-alaa opiskellut **Anna-Maija Jokela** muistelee: "Kaikki oli uutta. Ei oikeastaan valittamista. Oli ruokaa, katto pään päällä, terveydenhoito, vaikuttavia pökerryttäviä taide-elämyksiä. Uusi kansainvälinen ympäristö. Olin lähitöisin köyhästä perheestä, siksi moni asia oli omasta mielestä Neuvostoliitossa ihan ok." Nuoruuteen kuuluu myös huolettomuus, kuten Yli-Läntän muistoissa: "Se oli vapaan rakkauden ja villin opiskelijaelämän kulta-aikaa!"

Erilaisia arjen sattumuksia on putkareissuista verenluovutukseen ja Tshernobylin räjähdykseen. Saman kokeneille ne tuovat mieleen muistoja. Niille, jotka eivät koskaan

käyneet Neuvostoliitossa eivätkä tunne Venäjääkään, ne voivat avata silmiä ymmärtämään maan oloja ja sen asukkaita. Ymmärrys on tarpeen, koska maa on edelleen rajanaapurimme. Stranius korostaa, että nykyisissäkin oloissa vuoropuhelu olisi tärkeää.

Erilaiset äänet kuuluvat

Stranius on onnistunut löytämään eri-ikäisiä, eri aloja opiskelleita, maaseudulta ja kaupungeista läheneitä. Kirjaan sisältyy 20 kiinnostavaa ihmiskohtaloa, joista moni olisi elämäkertakirjankin arvoisen. On hienoa, että heidän äänensä kuuluu sitaateissa, jotka kuvaavat arkea ja elämyksiä. Meteorologian jatko-opiskelija **Laura Rontu** teki muistiinpanoja Krimin retkikunnan telttaleirissä vuonna 1983: "**Jevgeni Vasiljevitsh** kertoi retkikuntien

Penan kurssityön kuvaaminen.

Petja ja Pena kaljajonossa Leningradissa 1977.

historiasta: alkoivat Krimillä 1954, vuoden 1966 jälkeen JV itse on ollut mukana.”

Haastatelluista osa on aikaan nähdän harvinaisen kansainvälisiä. **Gunnar Söderbacka** syntyi vuonna 1953 Japanin pääkaupungissa Tokiossa, missä vanhemmat olivat lähetyssaarnaajina. Hän päätyi Tanskan kautta jatko-opiskelijaksi Leningradiin ja työskenteli valmistuttuaan mm. Ghanassa ja Ruotsissa. Söderbacka muistelee: ”Neuvostoliitto oli ainakin minulle ja monen muunkin arvion perusteella matematiikan paratiisi”, mihin vaikutti ilmainen opiskelu, hyvä stipendi ja matematiikan korkea taso.

Tuoreimpia muistoja Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kuvaa **Hanna Koppelomäki**: ”Muistan sen 1990-luvun alun sellaisena toiveikkaana aikana, mitä erilaisimpien mielenosoitusten ja uusien ilmiöiden aikana.” Kirjaan on saatu mukaan muistoja Venäjältäkin. **Minna Maaria Virtanen** opiskeli 1992–1997 Pietarin valtiollisessa teatteritaiteiden akatemiassa. Opiskelu ei ollut silloin ulkomaalaisille ilmaista eikä stipendejä annettu. Virtasen loppukomentissa kiteytyy ehkä monen kokemus, päällimmäisten muistojen positiivisuus: ”Varastettuja tunteja keskellä koulu-päivää, käsi kädessä hitaasti kävelen Fontankan kanavanvarrtta pitkin, keskustellen, keskustellen... Kaikki tämä jätti minuun syvän, lämpimän jäljen.”

Tärkeitä muistoja kerätty

Epilogissa Stranius kertoo itse. Opiskelija-arkeen hänellä liittyy avio-
liitto, lapsen syntymä ja myöhemmin avioero, mikä tuo vielä uudenlaisia näkymiä elämään Neuvostoliitossa.

Hän analysoi politiikkaa, sosialismin arkea ja teoriaa maassa, jonka elämä on maan hajottua tullut olemattomaksi. Pohdinnoillaan Stranius taustoitaa kokemuksia.

Stranius korostaa, että Olemattoman kokeneet ei ole tutkimus vaan tietokirja. Se liittyy läheisesti muis-titiedon keruuhankkeeseen (ks. *Venäjän Aika* 3/2023). On hienoa, että kokemukset eivät haudaudu arkis-toon tutkijoiden käyttöön, vaan kirjassa kaikki pääsevät niitä lukemaan. Sen toivoisi päätyvän myös niiden käsiin, joilla kokemusta eikä siksi ymmärrystäkin itäisestä naapuris-tamme juuri ole. X

”

*Neuvostoliitto oli
matematiikan
paratiisi.*

Upseerin
kanssa Pena
ja Kirsti.

Kirjaan haastateltujen tiedot: nimi,
opiskelukaupunki Neuvostoliitossa/
Venäjällä, opiskeluala:

Jukka Erholtz, Leningrad, hitsaustekniikka
Veli Matti Heikkilä, Donin Rostov, psykologia
Mia Heinimaa, Kiova, kieli- ja kirjallisuus
Timo Jalkanen, Leningrad, biologia
Anna-Maija Jokela, Moskova, elokuva
Merja Jokela, Kiova, kieli ja kirjallisuus
Päivi Kangas, Minsk, rakennusala
Jukka Kim, Minsk, rakennusala
Hanna Koppelomäki, Leningrad-Pietari, lääketiede
Soili Lehto-Kylmänen, Kiova, kansainväliset suhteet
Laura Rontu, Moskova, ilmakehän fysiikka
Matti Saari, Leningrad, matematiikka
Pentti Stranius, Leningrad, historia
Gunnar Söderbacka, Leningrad, matematiikka
Liisa Taskinen, Leningrad, lääketiede
Kirsti Vikki, 1957, Moskova, biologia
Pentti Vikki, 1952, Moskova, elokuva
Kirsi Viljaala, Vitebsk, kotitalous
Minna Maaria Virtanen, Pietari, näyttelijätyö
Jorma Yli-Länttä, Leningrad, kieli ja kirjallisuus